

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.н. Дияна Лилова Светлева, Аграрен университет - Пловдив на дисертационен труд за присъждане на научната степен "доктор на науките" в област на висше образование 4. "Аграрни науки и ветеринарна медицина", Професионално направление: 6.1 „Растениевъдство“, по научната специалност „Селекция и семепроизводство на културните растения“, в Добруджанския земеделски институт (ДЗИ) – гр. Генерал Тошево

Автор: ПРОФ. Д-Р НИКОЛАЙ АНГЕЛОВ ЦЕНОВ

Тема: "Изследвания върху вегетационния период във връзка със селекцията на обикновена пшеница".

1. Общо представяне на процедурата и докторанта.

Със заповед № НП-08-62/23.05.2017 г. на Председателя на Селскостопанска академия (ССА) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационния труд на проф. д-р Николай Ценов.

Представеният от проф. Ценов комплект материали, които са представени в много добър вид на хартиен носител, е в съответствие с чл. 69 (3) от Правилника за развитие на академичния състав на ССА.

Проф. д-р Николай Ангелов Ценов през 1983 г. завършва специалност "Полевъдство" във ВСИ "Васил Коларов" (сега Аграрен университет – Пловдив) и през същата година, след успешно издържан конкурс, е назначен за научен сътрудник (селекционер по пшеницата в Добруджанския земеделски институт (бивш ИПС). През 1995 г. защитава дисертация и му се присъжда научната степен "доктор".

От 1998 г. е доцент, а през 2012 г. е избран за "професор" по научната специалност „Селекция и семепроизводство на културните растения“.

Проф. д-р Ценов има завидна научно-изследователска дейност. Той има общо 157 научни труда (в т.ч. 118 броя след първата хабилитация) и 83 броя научно-популярни статии. Научната му продукция е цитирана 410 пъти.

Резултатите от научните си изследвания представя на 21 международни форума в различни страни.

Основен автор е в създаването на 22 сорта и е съавтор на други 36 сорта зимна пшеница.

Участва в разработването на две програми и една стратегия в областта на зърнопроизводството и аграрния сектор.

Той е ръководител на 5 (в т.ч. 3 международни – с Украйна, Молдова и Румъния) и член на колектива в 2 изследователски проекта.

Ръководител е на двама успешно защитили докторанти.

За повишаване на квалификацията си проф. Ценов провежда специализации в Украйна (1989 г.) и Израел (1996 г.).

Д-р Ценов развива много разностранна административна дейност. Той е бил Зам. директор по науката на ДЗИ – гр. Генерал Тошево, национален координатор на България в EUCARPIA, член на УС на НЦАН, председател на Експертен съвет на ССА – ЕС "Селекционни и биотехнологични изследвания в растениевъдството".

Участвал е като член на специализирания научен съвет по "Растениевъдство" към ВАК и на научните съвети в ДЗИ – гр. Генерал Тошево, ИЗ – гр. Карнобат и ИЗС "Образцов чифлик" – край гр. Русе.

Бил е главен редактор на научните списания – "Растениевъдни науки" (гр. София), Field Crop Studies (ДЗИ - гр. Генерал Тошево) и член на редакционните колегии на

списанията - "Растениевъдни науки", "Селскостопанска наука", "Агроном", "Земеделие плюс", "Bulgarian Journal of Agricultural Science" и "Agricultural Science and Technology".

За всеобхватната му дейност шесткратно е награждаван с високи награди на различни нива.

Владее писмено и говоримо езиците - руски и английски.

2. Актуалност на тематиката.

Актуалността на разработения от проф. д-р Николай Ценов дисертационен труд се обуславя от следните особености:

- Продължителността на вегетационния период при обикновената пшеница много варира и зависи от различни фактори и причини;
- Вегетационният период от сеитба до пълна зрялост може да бъде разделен на няколко различни подпериода, в зависимост от промените, които настъпват в растенията и които също се нуждаят от съответните проучвания;
- Периодът от формирането до пълното узряване на зърното, който е много важен и е част от вегетационния период, се влияе в голяма степен от географската ширина, надморската височина, конкретните почвено-климатични условия на средата и др.;
- Признакът дата на изкласяване, също варира в широки граници и влияе не само върху добива и качеството на зърното, но и на признаци свързани с тях;
- Генетичният контрол на стадийното развитие в голяма степен е изяснен. Въпреки това, сортове със сходен генетичен контрол имат различна продължителност на периода до изкласяване;
- Това налага, ценните като изходен материал за селекцията, образци и сортове, да бъдат проучвани и по отношение на тяхната ранозрялост;
- До сега не е публикувано цялостно проучване за влиянието на признака дата на изкласяване върху стопанските признаци и свойства на зимната пшеница, характеризирани при условията на нашата страна.

Дисертационният труд е насочен към характеризиране на параметрите и факторите, отговорни за протичането на вегетационния период при обикновената пшеница и провеждането на успешен селекционен процес при тази култура.

Целта и задачите за изпълнение от дисертанта следват като продължение и резултат от постигнатото до момента в дадената област.

Основната цел на дисертационната работа е ясно и точно определена: Проучване на селекционни възможности за генетична промяна на дължината на вегетационния период, във връзка с повишаване на добива, качеството на зърното и толерантността към стрес на зимната обикновена пшеница. За изпълнение са поставени седем задачи.

Цялата анализирана информация от получените резултати за всяка задача е обособена в отделни раздели на глава 3 – "Резултати и обсъждане". По всяка една от основните задачи са провеждани различен брой конкретни изследвания, а научната информация е събрана в публикуваните 21 статии.

3. Познаване на проблема.

Краткият литературен обзор, в началото на представената дисертация, е посветен на провежданите изследвания в България относно датата на изкласяване или вегетационния период, във връзка с особеностите на нашите селекционни материали от пшеница или други житни култури. Тези въпроси се доразвиват във включените в раздел 3 "Резултати и обсъждане" различни направления на проведени изследвания и получени резултати.

Доказателство за доброто теоретично познаване на проблема са включените в дисертационния труд 425 заглавия, от които 99 броя (23,29 %) са на кирилица и 326 (76,71 %) – на латиница.

Получените от проф. д-р Ценов голям брой сортове зимна пшеница са абсолютно доказателство и за неговите практически способности да влага теоретичните познания в успешен селекционен процес.

4. Методика на изследването.

Обект на изследване в дисертационния труд са много голям брой селекционни материали от обикновена пшеница - различни линии или сортове, които са българска или чуждестранна селекция.

Избраните методи на изследване са правилно подбрани и адекватни. Те позволяват да се постигане поставената цел и да се решат точно задачите, свързани с осъществяването на тази цел.

Проучваните проблеми са разгледани на различни нива. Проведени са генетични, селекционни, физиологични и екологични изследвания, което е дало възможност на дисертанта да подходи комплексно относно проучвания проблем.

Получените резултати са обработени статистически с подходящи методи, което дава основание да се счита, че получените резултати са достоверни.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Изследванията, включени в дисертацията на проф. д-р Ценов, са проведени за 20 годишен период (1995 – 2015 г.) в опитното поле на Добруджанския земеделски институт – гр. Генерал Тошево.

Дисертационният труд е написан на 473 стандартни страници. В него са включени 155 таблици, 51 фигури и графики.

В края на труда са формулирани точно и ясно 16 извода от теоретично значение и 25 – в приложно-практически аспект, които могат да бъдат от важно значение за селекционерите, работещи с обикновената пшеница.

По мое мнение, представената от проф. д-р Ценов дисертация за разглеждане и преценка е добре структурирана и балансирана. Използван е научен и точен стил на изразяване.

Използван е интересен и различен подход за структуриране и оформяне на дисертационния труд, характерен за западно-европейските държави.

След увода е представен кратък преглед на посоченото по проблема в по-новите литературни източници. Следват целта и задачите за изпълнение, кратко описание на някои от приложените методологични подходи, след което в логическа линия са включени резултатите от 21 публикации на дисертанта.

В резултат от получените и анализирани резултати, авторът е формулирал 11 теоретични и 11 приложни приноси, които приемам безусловно.

6. Преценка на публикациите и личния принос на дисертанта.

В дисертационния труд са включени 21 статии на проф. Ценов, които са публикувани през периода 1995 – 2015 г.

Във всички публикации докторантът е първи автор, което показва, че те са негово лично дело или са разработени по негова идея. От тях 3 (14,28 %) са самостоятелни, 6 броя (28,57 %) са с един съавтор, 7 броя (33,33 %) – с двама съавтори, 3 броя (14,28 %) – с три съавтора и 2 броя (9,54 %) – с четири съавтора.

Разпознаваемостта на тези публикации от научната общност се потвърждава от приложения списък с 31 цитата забелязани в статии, публикувани в списания с импакт фактор (IF). Само едно от тези цитирания е направено от български учени.

7. Автореферат

Авторефератът е добре оформен в обем от 74 страници. Той е структуриран много добре и отразява в резюмиран вид структурата и съдържанието на дисертацията. Онагледен е с 88 таблици и 9 фигури. Представен е според всички изисквания на закона за такава публикация.

8. Препоръки към дисертационния труд.

Авторът е използвал интересна структура на представяне на своя дисертационен труд,

който има монографичен характер.

❖ По мое мнение включването на отделен раздел "Материал и методи" и описването на методологията във всеки подраздел на раздел "Резултати и обсъждане", както и формулираните изводи в края на всеки подраздел и тяхното обобщено представяне в края на работата, малко утежнява структурата;

❖ Изводите в края на подразделите (отделните публикации) можеха да се дадат по-обобщено във вид на заключения;

❖ Понятието "хлебна пшеница" не съществува в съвременната класификация. В бъдеще е по-добре да не се използва в научните разработки.

Посочените бележки и препоръки не намаляват важността и значението на представения дисертационен труд. Те са направени с цел подобряване работата на дисертанта при бъдещите му изследвания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ССА.

Проф. д-р Ценов е автор и съавтор общо на 58 сорта зимна пшеница, което доказва неговите изключителни качества на селекционер при тази култура.

Проведените изследвания, във връзка с дисертационния труд, са с 20 годишен срок на изпълнение. Включените в него публикации са цитирани многократно, основно от чуждестранни изследователи.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди научната степен „**доктор на науките**” на **проф. д-р Николай Ангелов Ценов** в област на висше образование: **6. "Аграрни науки и ветеринарна медицина"**; професионално направление: **6.1 „Растениевъдство”**, по научната специалност **„Селекция и семепроизводство на културните растения”**.

27.06.2017 г.
Гр. Пловдив

Изготвил становището:
(проф. дн Д. Светлева)